

Дидактичні матеріали до роману Шарлотте Кернер «Світлокопія»

*«Дресирувальник завжди знає, що саме він хоче від тварини.
Але чи знаємо ми настільки ж чітко, чого хочемо від людей?»*

Ганс Йонас, філософ

Як ви розумієте епіграф до роману Шарлотте Кернер «Світлокопія»?
Як він пов'язаний зі змістом книги?

I Теорія літератури

- Пригадайте визначення таких понять: антиутопія, фікшн, нон-фікшн, оповідач.
- Антиутопія – це... Які літературні антиутопії вам відомі?
- Книжка «Світлокопія» – це фікшн чи нон-фікшн?
- Перегляньте інтерв'ю авторки роману «Світлокопія» Шарлотте Кернер для Goethe-Institut на Книжковому Арсеналі в Києві 2018 року (<https://www.youtube.com/watch?v=G5ao74S2b0s>). Як життєвий досвід письменниці вплинув на жанрове визначення твору?
- Що таке «світлокопія»? (Відповідь у пролозі на с. 10)
- Від чийого імені ведеться оповідь у творі? Хто оповідач? Іріс? Сірі? Третьої особи-спостерігача/-чки?

II Персонажі

Робота в групах.

Іріс та Сірі постійно грали у різні ігри-називання: Яцети і Тицея, Кегінде (африканське ім'я, що означає «Прийти на світ за кимось») і Тойво («Спробувати перший смак землі»), Муцві (мати-близнючка). Завдання кожної групи – розповісти про один із видів стосунків між жінками та навести приклад епізоду з книжки, у якому вони найкраще розкриваються. Види стосунків: 1) мати-донька, 2) сестри-двійнята/близнята, 3) подружка, 4) напарниця, 5) суперниця, 6) копія.

Заповніть таблицю спільного й відмінного між Іріс та Сірі.

Іріс	Сірі
спільне	
відмінне	

Намалюйте mind map персонажів та персонажок і схарактеризуйте стосунки між ними.

У центрі дві хмарини – Іріс та Сірі. Розташуйте хмари інших персонажів та персонажок (Данієла, Янек, Катаріна, Крістіан, містер Блек, Томас Вебер, доктор Фішер, Джонатан Фішер) навколо них, з'єднайте хмарини між собою лініями, надпишіть на лініях види стосунків між ними.

III Текст

Робота в групах. Кожна група отримує уривок та виконує завдання.

Пригадайте, про що йдеться у наведених уривках.

Доберіть власний влучний заголовок до кожного з них, прокоментуйте.

А.

«Ти, Іріс, була стовбуром, а я – твоїм зеленим весняним пагоном або ж саджанцем. Саме це означає в перекладі з грецької слово «клон». Спершу так називалося все, що з'явилося на світ без статевого акту, наприклад, саджанці рослин або ж одноклітинні мікроорганізми, які розмножуються поділом. Згодом так стали казати і на штучно розмножених тварин, у тому числі і ссавців: близнят, трійнят, четвірню. І врешті-решт це ім'я закріпилося за людьми з ідентичною генетичною інформацією, такими, як ми з тобою» (с. 41).

Б.

«Після твоїх подорожей ти страшенно несподівано і раптово вдиралася у моє маленьке дитяче життя, і мені аж паморочилося в голові. Ти сама вирішувала, коли ти хотіла б з'явитися. Твої концертні сукні були пошиті з блискучих, штивних тканин, вони шурхотіли, коли ти рухалася. Цей звук найсильніше нагадує мені про наше спільне життя» (с. 42).

В.

«Цей жалюгідний виступ на день матері! А ти навіть не зауважила мою жовту стрічку. Коли я просто хотіла, щоб ти врешті звернула увагу на мене. Перед самим концертом ти просто не побачила мене. Ти показувала мене усім, як себе: дивіться, ось мій клон! Хіба це не вдала копія? На знак протесту мені залишилися тільки кольоровий одяг і яскраві стрічки. А як ще може виразити свій протест одинадцятирічна дитина? Якби ти розізлилася на мене, я би знала: я для тебе – хтось. Але того дня ти не дозволила мені пережити навіть такий крихітний тріумф. Ти навмисне не помітила мою жовту стрічку!» (с. 76).

Г.
«Ще кілька тижнів після того я не могла спокійно реагувати на телефонні дзвінки, а щоразу зривалася і бігла, щоб першою зняти слухавку. Але голосу Крістіана я так і не почула. Любовні муки особливо дошкуляють, якщо їх не можеш ні з ким розділити і нема кому тебе втішити» (с. 100).

Д.
«Я завжди була тільки нею: Іріс, прочитаною ззаду наперед, була істотою, створеною за її милістю. Я здавалася сама собі кимось, хто розбирає російську матрешку. Кожна наступна лялька всередині схожа на попередню, тільки трохи менша, ці дерев'яні оболонки стають усе меншими і меншими, а в самому кінці зникають зовсім, перетворюються на ніщо. І от я була це «ніщо» (с. 128).

Проблемні запитання.

Прочитайте уривок із роману й дайте відповідь на проблемне запитання.

• **Іріс Зелін завжди залишалась самотньою. Чи вдалось Сірі подолати це відчуття?**

«Ти була так високо нагорі і така самотня, самотня навіть у намірі: ти створила людину за своєю подобою. Ти стала жінкою і чоловіком, матір'ю і батьком, а ще і сестрою – усе в одній подобі».

• **Яка роль музики у житті обох героїнь? Вона задає тон чи залишається другорядною?**

«Музика – це туга», – сказала ти колись. За чим ти тужила, коли скомпонувала мене? Невже і справді за вічним життям? Вас, творців сучасної музики, постійно питають, навіщо ви взагалі пишете? Сьогодні я востаннє питаю тебе: навіщо ти мене створила? Ця гармонія ДНК болюча для душі. Ці хімічні фальшиві звуки болючі і для твоєї душі (с. 103).

• **Чи любила Сірі свою матір? Як змінилось життя дівчини після смерті Іріс?**

«Врешті на очі Сірі набігли сльози, і вона змогла заплакати. Вона плакала, бо їй було сумно, а також зі страху, що тепер їй доведеться жити одній. Бо Іріс двічі покинула свій клон – і як мати, і як близнючка. А близнюкові, який залишається жити, завжди непросто. Але Сірі плакала і від радості, що нарешті зможе жити сама» (с.143).

• **Між Сірі та Джонатаном Фішером не склалась розмова. Чому Сірі так різко й грубо відштовхнула Фішера-молодшого аж за 10 років після смерті матері?**

«Я струсила його руку зі своєї і глянула йому в очі. Здається, йому це видалось провокативним, і він теж подивився на мене зухвало. Тож він був дуже здивований тим, як холодно і твердо прозвучав мій голос, коли я сказала йому: – Я ненавиджу подвоєння, містере Фішер. І я дуже боюся старих історій, а особливо з повторами» (с. 158).

IV Діалог

1. Які твори про взаємодію людини й науки ви читали? Хто в них «перемагав»?
2. Що ви знаєте про клонування? Що можете сказати про досягнення сучасної науки у цій галузі?
3. Обмін думками про клонування: проблема чи перспектива? Чи не є клонування «скринькою Пандори»?

На дошці або фліпчарті намалюйте горизонтальну лінію з двома полюсами: «за» і «проти». Кожен із аргументів потрібно написати на стікері та розмістити між двома екстремумами: «за», «проти» або посередині.

4. Авторка роману Шарлотте Кернер розповіла про джерела пошуку натхнення: «Ще одним джерелом були терапевти, психологи та психотерапевти, які досліджують психологію родини. Є багато конфліктів, де батьки змушують дітей робити щось, що хочуть вони, а не діти». Так, за словами авторки, проблеми Сірі не виняткові: «коли у сім'ї наладжується довгоочікувана дитина, батьки тиснуть на неї, вимагаючи, аби вона була такою, як хочуть вони... Дуже типова проблема з цієї серії, наприклад, коли дитина, показуючи неймовірні таланти в музиці, раптово відмовляється нею займатися...» Тож після читання «щоденника» Сірі Зелін чи можемо ми сказати, що знаємо всю правду про саму Сірі?

V Креатив

Пригадайте давньогрецький міф про вродливого юнака Нарциса. Він знехтував коханням німфи Ехо і був за це покараний: так задивився на власне відображення у воді, що не зміг від нього відірватись і перетворився на квітку. Цей сюжет зобразив Караваджо, італійський митець епохи бароко. Для художника було вкрай важливо точно відтворити обидві постаті юнака – на березі й у воді, адже вони повинні бути тотожними. Чи вдалось нарцисистичній Іріс Зелін так само точно побачити власне відображення? Якби ви були художником, як би зобразили її?

Список додаткових матеріалів:

Шарлотте Кернер: «Клон має такі ж права, що і людина»:

<https://starylev.com.ua/news/sharlotte-kerner-klon-maye-taki-zh-prava-shcho-i-lyudyna>

Шарлотте Кернер: «Самовідтворення людей через клонування – неминуче»

<https://starylev.com.ua/news/sharlotte-kerner-samovidtvorennya-lyudey-cherez-klonuvannya-nemynuche>

Шарлотте Кернер на Книжковому Арсеналі у Києві (1.06.18):

<https://www.youtube.com/watch?v=G5ao74S2b0s>

Текст

Робота в групах. Кожна група отримує уривок та виконує завдання.

Пригадайте, про що йдеться у наведених уривках.

Доберіть власний влучний заголовок до кожного з них, прокоментуйте.

А.

«Ти, Іріс, була стовбуром, а я – твоїм зеленим весняним пагоном або ж саджанцем. Саме це означає в перекладі з грецької слово «клон». Спершу так називалося все, що з'явилося на світ без статевого акту, наприклад, саджанці рослин або ж одноклітинні мікроорганізми, які розмножуються поділом. Згодом так стали казати і на штучно розмножених тварин, у тому числі і ссавців: близнят, трійнят, четвірню. І врешті-решт це ім'я закріпилося за людьми з ідентичною генетичною інформацією, такими, як ми з тобою» **(с. 41)**.

Б.

«Після твоїх подорожей ти страшенно несподівано і раптово вдиралася у моє маленьке дитяче життя, і мені аж паморочилося в голові. Ти сама вирішувала, коли ти хотіла б з'явитися. Твої концертні сукні були пошиті з блискучих, штивних тканин, вони шурхотіли, коли ти рухалася. Цей звук найсильніше нагадує мені про наше спільне життя» **(с. 42)**.

В.

«Цей жалюгідний виступ на день матері! А ти навіть не зауважила мою жовту стрічку. Коли я просто хотіла, щоб ти врешті звернула увагу на мене. Перед самим концертом ти просто не побачила мене. Ти показувала мене усім, як себе: дивіться, ось мій клон! Хіба це не вдала копія? На знак протесту мені залишилися тільки кольоровий одяг і яскраві стрічки. А як ще може виразити свій протест одинадцятирічна дитина? Якби ти розізлилася на мене, я би знала: я для тебе – хтось. Але того дня ти не дозволила мені пережити навіть такий крихітний тріумф. Ти навмисне не помітила мою жовту стрічку!» **(с. 76)**.

Г.

«Ще кілька тижнів після того я не могла спокійно реагувати на телефонні дзвінки, а щоразу зривалася і бігла, щоб першою зняти слухавку. Але голосу Крістіана я так і не почула.

Любовні муки особливо дошкуляють, якщо їх не можеш ні з ким розділити і нема кому тебе втішити» **(с. 100)**.

Д.

«Я завжди була тільки нею: Іріс, прочитаною ззаду наперед, була істотою, створеною за її милістю. Я здавалася сама собі кимось, хто розбирає російську матрешку. Кожна наступна лялька всередині схожа на попередню, тільки трохи менша, ці дерев'яні оболонки стають усе меншими і меншими, а в самому кінці зникають зовсім, перетворюються на ніщо. І от я була це «ніщо» **(с. 128)**.

Проблемні запитання.**Прочитайте уривок із роману й дайте відповідь на проблемне запитання.****• Іріс Зелін завжди залишалась самотньою. Чи вдалось Сірі подолати це відчуття?**

«Ти була так високо нагорі і така самотня, самотня навіть у намірі: ти створила людину за своєю подобою. Ти стала жінкою і чоловіком, матір'ю і батьком, а ще і сестрою – усе в одній подобі».

• Яка роль музики у житті обох героїнь? Вона задає тон чи залишається другорядною?

«Музика – це туга», – сказала ти колись. За чим ти тужила, коли скомпонувала мене? Невже і справді за вічним життям? Вас, творців сучасної музики, постійно питають, навіщо ви взагалі пишете? Сьогодні я востаннє питаю тебе: навіщо ти мене створила? Ця гармонія ДНК болюча для душі. Ці хімічні фальшиві звуки болючі і для твоєї душі **(с. 103)**.

• Чи любила Сірі свою матір? Як змінилось життя дівчини після смерті Іріс?

«Врешті на очі Сірі набігли сльози, і вона змогла заплакати. Вона плакала, бо їй було сумно, а також зі страху, що тепер їй доведеться жити одній. Бо Іріс двічі покинула свій клон – і як мати, і як близнючка. А близнюкові, який залишається жити, завжди непросто. Але Сірі плакала і від радості, що нарешті зможе жити сама» **(с.143)**.

• Між Сірі та Джонатаном Фішером не склалась розмова. Чому Сірі так різко й грубо відштовхнула Фішера-молодшого аж за 10 років після смерті матері?

«Я струсила його руку зі своєї і глянула йому в очі. Здається, йому це видалося провокативним, і він теж подивився на мене зухвало. Тож він був дуже здивований тим, як холодно і твердо прозвучав мій голос, коли я сказала йому: – Я ненавиджу подвоєння, містере Фішер. І я дуже боюся старих історій, а особливо з повторами» **(с. 158)**.